

Historia om min oldefar Ole Thorsen f.1817 - fra Limmesand, Vik i Sogn

Ole var nr.6 i en søskenflokk på 8, - fem gutter og tre jenter. (I løpet av 17år)

Søsknene var: *Anna 1806 (d.1813 7år)*, *Nils 1808*, *Sjur 1810*, *Brita 1815*, *Peder 1816*, *Ole 1817*, *Randi 1821* og *Johannes 1823*

Nils var eldst og odelsgutt. Da var det bestemt at han skulle overta gården Limmesand som hadde vært i familien i tre generasjoner, siden 1762. De øvrige søsken måtte etter hvert som de ble voksne bare finne på noe eget. Gjerne når de var 15 -16 år. Faren *Tor* og moren *Brita* hadde det ikke enkelt. Familien på 10 store og små krevde sitt. Mat og klær måtte de jo ha. Eldste søster *Anna* døde bare 7 år gammel. Småbruket i kanten av Sognefjorden var vanskelig å leve av, det var bratt og steinete like opp under fjellet. En liten åker hadde de fått til litt lengre opp mot fjellet på «*Vetlestølen*». Der hadde de bygd opp ei lita sæter av stein og torv der de kunne ha dyrene på sommeren. Fisket etter torsk, sei, hyse og sild i Sognefjorden var det smått med, men et lite tilskudd kunne det være. Det var jorda som holdt familiemaskineriet i gang og der alle måtte yte sitt. Oldefar måtte tidlig hjelpe til med alle de vanlige arbeidene på gården, som å plukke stein og stable dem til murer og steingjerder. Det var å hesje, sette og ta opp potet og ikke minst passe dyrene. Opp i skråningene klarte de med ljå og sigd og samle såpass før at de kunne holde en liten budskap.

Tidlig prøvde *Ole* å skaffe seg jobb inne i Vik. For å komme dit var det å ro med båt i flere timer med rundt Likvorholmen. Langs land var det altfor bratt til å gå, og vei var det heller ikke. Der inne i Vik var det et sentrum for bygdene omkring her i Sognefjorden. Her var nettopp kommet postkontor og bank. Ei steinkirke og ei stavkirke var det her fra tidligere

Limmesand, Vik i Sogn

tider. De første var også begynt å reise til Amerika, med det var svært dyrt og usikkert. En Amerikareise kostet da ei halv årslønn. Her inne i Vik hendte det også at det at det kom store seilskip fra Tyskland og andre Europeiske land. Imponerende å se på for en ungdom som *Ole*. «Den som kunne få jobb og reise vekk med ei slik skute», tenkte han. Det gikk nok ikke, men litt jobb skaffet disse turistene til de små bygdene langs Sognefjorden. Det var jo rikfolk som var ombord der! *Ole* var en arbeidsom kar som tok den jobben som bydde seg fram. En dag blei han spurt om han kunne

tenke seg å mønstre på ei av jektene som lå klar for seilas mot nord. Det kunne vært spennende. *Ole* diskuterte dette med storebror *Sjur*. De blei raskt enige om å mønstre på, begge to. Guttene som nu var blitt menn, på 32 og 25 år tok med seg sekken med klær, sengetøy og annet nødvendig utstyr og mønstret ombord på jekta.

Sognejakt fra 1895

Brødrene *Ole* og *Sjur* var nu mannskap på ei Sognejakt som seilte mellom Vestlandet, Bergen og opp til Nord Norge. Det var hardt arbeid om bord, men det var søsknene vant til. Seilasene gikk mot nord tidlig i mai, med korn, salt, krydder, brennevin og andre nødvendige varer for nordlendingene. Jektene var datidens godsbåter. Anløp og adkomstider kunne de ikke rå over, da det kun var vind i seilene som var drivkraft. Jekta var ingen god seiler, men den kunne få med seg store mengder med gods. Sørover ble Sogne-jekten lastet med klippfisk, tørrfisk, tran og rogn i tønner. Tørrfisk fra Lofoten og klippfisk fra andre steder som Senja, Gratangen og Dragland i Tjeldsundet. På ettersommeren kom de tilbake til Vik etter noen måneder på seilas fra sør til nord og så tilbake. Brødrene hadde nok gjort en god jobb, for året etter blir de spurt på mønstre på igjen. Det gjorde de begge to, men nu hadde de pønska ut en spennende plan.

På vårparten 1844 går brødrene i land i Gratangen og prøver seg som landarbeidere. Gårdene rundt Årstein i Gratangen så lovende ut, med store åpne jorder der bøndene jo var ute etter god og stabil arbeidskraft. Brødrene finner seg godt til rette her med gårdsarbeid som de jo var vant fra Sogn. Godt med fisk var det også her inne i fjorden. Dette at brødrene trivdes og hadde det godt her nord, fikk etter hvert resten av familien høre om. Etter to år, 1846, kommer også broren *Peder* oppover til Gratangen. Han er vel et år yngre enn *Ole*.

Også storebror og odelsgutt *Nils*, som har drevet gården i 15 år, innser at det å drive gården ved Sognefjorden ikke er liv laga. Han er rask i sine beslutninger, det får vi høre mer om seinere. Han har hørt om de mulighetene som ligger der oppe i Nord-Norge. Slechts-eiendommen på Limmesand, som har vært drevet i 4 generasjoner, har han nu solgt, og reiser oppover til Gratangen med hele familien. Kona *Karen* og barna *Thor*, *Marie*, *Guttorm* og *Bertheus*. Fire brødre var nu flyttet fra Sogn til Gratangen og hadde tatt seg arbeid på forskjellige gårder.

Ole trives godt i Gratangen, men har en svært viktig avtale der sør som han *måtte holde*. Tidlig på våren 1846 mønstrer han igjen på ei av de første Sognejektene som er kommet nordover, og er på tur sørover mot Hansabyen Bergen med fiskelast. Etter nesten to år i Gratangen, er han tilbake i Sogn hvor kjæresten *Brita* har ventet på han. *Ole* er en stødig kar som alltid er å stole på. Den 5.april gifter han seg i Vik kirke med *Brita Olsdatter Finden*. De to har nok hatt framtidsplaner sammen. Han hadde lovet at han en dag skulle komme tilbake til *Brita*, gifte seg med henne og ta henne med til «Kanans land» der nord. Han holdt ord.

5. April 1846	Oluf Gledtveit	Ole Thorsen	Louisevarden	27	Brita Thorsen	Oluf Ole
	Hjige Brotha	Olsdatter	Finden	28	Nielson	Skinner

Giftemål 5, april 1846. Ole og Brita i Vik, iflg. Kirkeboka.

8	17-2	Oluf Thorsen	27	at bor i	Vig: Sogn	Arsten	8/46 p. Lunde	11-2	Pou Fridencia	59	-2
9	2-2	Hj. Beret Olsd.	28					12-2	Ernest Lunn	20	-2
10	2-2	Christen Christen	28								
11	2-2	Hj. Randi Lunde	33								
11	27-2	K. Mette Lunde	27	at bor i	Tordstet	Brands	8/46 p. Smitt				

19.april 1847 er familien innflyttet til Årstein i Gratangen.

Etter en vinter i Sogn, våren 1847, er *Ole* igjen mannskap på ei jekt mot nord. Nu har han sin kjære *Brita* med seg. 19. april skrives *Ole* og *Brita* inn i manntallet i Årstein - Gratangen med flytting fra Vik i Sogn. Han er stolt og nygift, kona *Brita Olsdatter Finden* er gravid. I Gratangen skal nok denne nye familien finne seg til rette. Her vil de bo. Så skjer det som så alt for ofte skjedde på den tiden. Under fødselen med deres første barn dør både *Brita* og veslejenten på Årstein 17. juni.

10	6/7-2	Hj. Mette Johannsd.	22	57a	Selmas						
11	17-2	Hj. Beret Olsd.	28	28	Arsten						for Brønsfalgung.

Brita døde på Årstein i Gratangen 1847.

Ole er en slagen mann og enkemann. Han sturer lenge, men trives fortsatt i Gratangen. Etter hvert kommer det til et forhold med ei kjekk nabo jente på Årstein, *Mette Jonetta Danielsdatter*. Datter av *Daniel* og *Johanna Bertheussen*. Hun er kun 20 år, har 8 søsken på og er 13 år yngre enn *Ole*. På sommeren, 7. juni 1850 får han og *Mette* sin første sønn, *Theodor*. Han blir døpt 25. august i Tjeldsund kirke, der broren *Nils* og familien nu har forpaktet et gårdsbruk. I kirkeboka står det at *Theodor* er døpt «uekte», dvs. at foreldrene ikke er gift, dette var «ikke helt greit» på den tiden. Ikke før 22. oktober samme året tar de seg tid til å gifte seg. Dette skjer da i Årstein kirke, hjemplassen til *Mette*. Vel et år seinere, i april 1852 kommer neste til verden. Det er *Nikoline Maria*. Også hun blir døpt i Tjeldsund kirke 31. mai samme år. En liten familie er de blitt der inne på Årstein i Gratangen.

Peder som hadde arbeidet et år på gård i Gratangen, flyttet i 1847 til Dragland i Tjeldsundet, der han tar seg jobb hos broren *Nils* som jo er forpakter der.

Etter at nu fire brødre hadde etablert seg i nord, kommer nu også deres søster *Randi Thorsdatter* oppover i 1848. Også hun tar seg arbeid hos storebror *Nils* på Dragland.

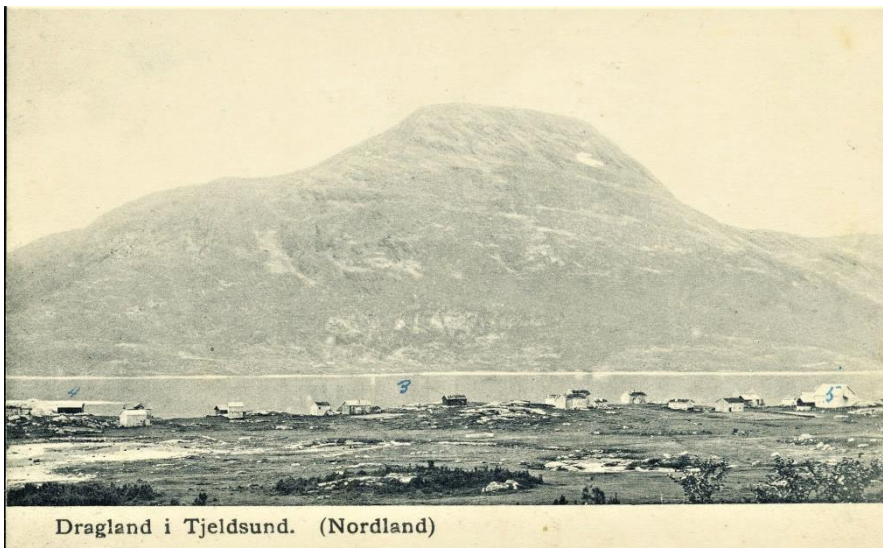

Årstein i Gratangen

I september 1853 kjøper så *Nils* egen eiendom på Dragland i Tjeldsundet. Eiendommen tilhørte *Anna Marie Christensen*, datter av nessekongen *Rasmus Christensen* på Sandtorg. Deler av denne eiendommen overtar *Ole* samme dag fra broren *Nils*. *Ole* og *Mette* er nu blitt gårdeiere, og med barna *Theodor* og *Nikoline* flytter de fra Gratangen til Dragland og etablerer seg der.

På Dragland ble det drevet stort med produksjon av klippfisk på bergene (klippene) ned mot sjøen. Et stykke opp fra sjøen ligger det store fine og frodige jorder til opp mot fjellene. Her er mye mer muligheter for gårdsdrift enn det brødrene var vant til fra de bratte, steinete små jorder på Limmesand i *Sognefjorden*. I gode år kom også lofotskreien forbi Lødingen og inn Fiskefjorden, som ligger rett utafor Dragland, på Hinnøysiden av Tjeldsundet. Nu er plutselig nesten hele familien *Thorsen* fra Sogn etablert på Dragland. Kun *Sjur* er dratt tilbake til Sogn igjen. Storebror *Nils* finner seg ikke helt til rette, i 1855 reiser familien tilbake til Sogn. Men i 1860 er dem igjen her nord, nu i Lavangen. Her blir de til 1875, da emigrerer de til Amerika. Her bruker de navnet Lavanger.

Min oldefar *Ole* og gratangsjenta *Mette* finner seg svært godt til rette på Dragland. Her vokser *Theodor* og *Nikoline* opp. I løpet av de neste 22 år, kommer det 10 barn til verden på Dragland. *Johanna-1854, Beret-1856, Dorthea-1859, Daniel-1861, Lars Olai-1863, Mikal-1866, Magdalena-1868, Emerentse-1871, Joakim-1873, Thomas-1878*. *Emerentse* som kom til verden en kald januardag i 1871 er min bestemor.

Dragland i Tjeldsund. (Nordland)

Ole og *Mette* holdt seg stabilt til småbruket på Dragland resten av livet. Eiendommen nu har her strekker seg fra sjøen og nesten en kilometer opp til foten av fjellene Trolltind og Jotinden. Store områder med myrer som jo er godt dyrkbare og fine beiteområder for dyr. *Ole* og *Mette*, med god hjelp av barna etter hvert, driver gården. *Ole* driver også Lofotfiske fra februar til april, som de aller fleste menn her nord på denne tiden. Med gode Lofotsesonger der *Ole* etter hvert har egen åttring eller fembøring, kan familien ha et godt utkomme. De kunne bytte til seg de varer som de ikke skaffet sjøl, så som mel, sukker, salt samt utstyr til fiskeri og gårdsdrift. Nu er *Ole* med på å skaffe råstoff til klippfisklastene, til de samme jektene som han brakte han nordover til Gratangen for noen år siden. Småbruket med hest, 3 - 4 kyr, 8 sauer, noen geiter og 12 høns, holder den etter hvert store familien med det de trenger av mat og klær. Det er ikke lite som skal til for en stor familie. Tiden fra barn til voksen går fort også på den tiden og de eldste av barna flytter ut nå de yngste blir født. F.eks. så giftet eldstemann *Theodor* seg når min bestemor *Emerentse* bare var to år gammel.

Klippfiskproduksjon på Dragland.

«Vi hadde ei god tid som barn» pleide min bestemor å si, vi manglet aldri noe. Men hverdagen besto av hardt arbeid og vi måtte spare på det meste. Flere av jentene tar seg etter hvert arbeid med å bære ut saltfisk fra brygga på Dragland, vaske og skylle den i sjøvann og legge den utover de glattskurte bergene på neset mot Tjeldsundet. Bergene her er ypperlig til denne produksjonen. Saltfisken var det masse arbeid med. Når det var sol var det å legge de utover, var det antydning til regn så var det å få dem stablet i hauer. Etter mange dagers og ukers stabling frem og tilbake, var saltfisken blitt til klippfisk og kunne nu tas inn på brygga. Masse tungt arbeid, men klippfisken var gull verd for Dragland og for hele samfunnet. Den var den mest eksklusive og best betalte vare som da ble eksportert til store deler av Europa. Klippfisken og tørrfisken var det som sto for størstedelen av utenlandshandelen som Norge hadde på den tiden. Svært mange i Bergen og Trondheim og nede i Europa, kunne gjøre seg rik på klippfisken. Unntaket var nok fiskeren som gjorde første del av jobben, men litt verdi blei det på han også. Ut i mai blei fisken lastet ombord i jektene, som så seiler sørover til Bergen.

Ole og *Mette* bodde på Dragland resten av livet. *Ole* døde i 1890, 72år. *Mette* levde til i 1913, d.83år.

Reiselysten, eller suget og kanskje tvangen til å reise bort og finne på noe nytt, fortsatte også i de neste generasjonene. 7 av de 12 barna til *Ole* og *Mette* emigrerte til Amerika fra 1886 til rundt 1900. *Nikoline* reiste sammen med brødrene *Mikal* og *Daniel* i 1887. Under innreise til Amerika fra Canada i Quebec, ble hun borte fra brødrene. Aldri hørte noen mer fra henne. Det var sagt at hun ble

kidnappet. Min bestemor *Emerentse* og bestefar *Petter*, emigrerte sammen med brødrene *Joakim* og *Lars Olai* til Amerika i 1892. Bestefar trivdes svært dårlig på prærien i Nord Dakota.

Prærien

Nord Dakota 2019

Bestemor derimot, hun stortrivdes. *Olga* var knapt et år da de reiste. Deres neste barn, *Lars*, ble født 11. mai 1893 i Hatton, Nord Dakota. Etter tre år sa bestefar: *Emerentse*, nu reise vi heim! Og slik blei det! *Petter* kom seg hjem til Nord - Norge og Tjeldsundet, blant ville fjell og et til tider vilt hav. Det var jo fisker han var og trivdes med. Etter noen år i ei bittelita stua i Fiskefjorden, flyttet de så til Hårvik og deretter Sandtorg der de kjøpte en etter forholdene stor gård. *Petter* hadde da fått egen moderne fiskebåt, MK Lyn. En 30 fots båt med 8hk Dan motor. Nu var han blitt en velstandsmann.

De fleste etterkommerne fra Dragland som emigrerte til Amerika, tok navnet Dragland etter hjemstedet sitt i Tjeldsundet. Det sies at godt over 1000 etterkommere «over there» har navnet Dragland. Andre benyttet navnet *Olson* (*Daniel Olson* som var sønn av *Ole Thorsen*). Min bestemor og bestefar gjorde ikke noe unntak. Da de emigrerte gjorde de som andre, de tok det internasjonale navnet «Harvig» etter hjemstedet Hårvik i Tjeldsund. Jeg ble ingen Amerikaner da min bestefar jo trivdes bedre med hav og fjell enn den evige store prærien. I 2019 var jeg og min kone *May* og besøkte stedene der *Petter* og *Emerentse* levde i tre år, på prærien i Nord Dakota. Vi besøkte da flere etterkommere av de som reiste i 1887 og 1892. Jeg er så absolutt enig med bestefar *Petter*, Tjeldsundet er best. Enda opplevde vi ikke vinteren med 3 meter snø og 30 kuldegrader, ei heller gresshoppesvermene en knustørr sommerdag med 40 varmegrader der borte.

Det å bo og leve her ved Tjeldsundet er nok tingen!

Men litt av reiselysten i familien kjenner man til tider i kroppen ☺

Roald Petter Årbekk

25.11.2022

paarbek@online.no

